

มาตรา 12 (1) แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ก.ก.น.) มีอำนาจและหน้าที่จัดทำแผนการกระจายอำนาจและแผนปฏิบัติการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพัฒนาการกระจายอำนาจให้แก่อปท. เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ที่ผ่านมา ก.ก.น. ได้มีการจัดทำและประกาศใช้แผนการกระจายอำนาจและแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่อปท. (ฉบับที่ 1) และ (ฉบับที่ 2) และปัจจุบันอยู่ระหว่างเสนอ (ร่าง) แผนการกระจายอำนาจให้แก่อปท. (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2567 - 2571 และ (ร่าง) แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่อปท. (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2567 - 2571 ซึ่งได้มีการกำหนดแนวทางการกระจายอำนาจทางการคลังไว้ในแผนดังกล่าวภายใต้ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเงินการคลังของ อปท. โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเงินการคลังของ อปท.

หลักการ

การพัฒนาการกระจายอำนาจทางการคลังจะต้องมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกันทั้งรัฐบาลและ อปท. เพื่อให้ อปท. สามารถดำเนินงานตามหน้าที่และอำนาจของตนเองและตามภารกิจที่ได้รับจากการถ่ายโอนจากส่วนราชการได้อย่างต่อเนื่องและเกิดความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณ รวมทั้งสามารถจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวคิดในการกระจายอำนาจทางการคลังครอบคลุมสาระสำคัญ **2 ประการ** ดังนี้

- **การพัฒนาแหล่งที่มาของรายได้ของ อปท.** ทั้งที่เป็นรายได้จัดเก็บเอง รายได้ประเภทต่าง ๆ ที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนประเภทต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเงินการคลังและเพื่อให้ อปท. มีอิสระทางการเงินมากขึ้น
- **การพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการเงิน การคลังของ อปท.**

แนวทางการดำเนินการ

1 การส่งเสริมความเป็นอิสระทางการเงินการคลังของ อปท.

- **กำหนดสัดส่วนรายได้ของ อปท. ต่อรายได้สุทธิของรัฐบาล โดยจัดสรรรายได้และเงินอุดหนุนให้แก่ อปท.** เมื่อรวมกับรายได้ที่ อปท. จัดเก็บเองให้มีสัดส่วนรายได้เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้สุทธิของรัฐบาลในอัตราใกล้เคียงร้อยละ 35 โดยให้คำนึงถึงอำนาจหน้าที่ของ อปท. และการภารกิจที่ได้รับจากการถ่ายโอนจากส่วนราชการ สำหรับการภารกิจที่ยังไม่ถ่ายโอนและการภารกิจที่จะถ่ายโอนใหม่จะต้องจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นให้สอดคล้องกับการภารกิจที่ อปท. จะรับโอน
- **ปรับโครงสร้างรายได้ให้สอดคล้องกับการภารกิจที่รับผิดชอบของ อปท.** เพื่อให้ทราบภารกิจและขนาดของวงเงินรายจ่ายที่ อปท. แต่ละแห่งต้องใช้ในอนาคตให้สอดคล้องกับกรอบระยะเวลาตามแผนปฏิบัติการด้านการถ่ายโอนภารกิจ รวมทั้งดูแลการเงินและการคลัง สะท้อนความมีวินัยและฐานะการเงินการคลังที่แท้จริงของ อปท.
- **ปรับปรุงรายได้ที่ อปท. จัดหาเอง** โดยพัฒนาประสิทธิภาพ การจัดเก็บรายได้ของ อปท. การเพิ่มอัตราการจัดเก็บรายได้ของ อปท. ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน การเพิ่มรายได้ประเภทใหม่ รวมทั้งสนับสนุนให้ อปท. แสวงหารายได้จากการลงทุน และการปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อให้ อปท. มีรายได้ตามที่กฎหมายกำหนด
- **ปรับปรุงรายได้ที่รัฐบาลจัดเก็บให้ อปท.** เพื่อให้ อปท. มีรายได้ที่เพิ่มขึ้นเพื่อสร้างความเป็นอิสระลดการพึ่งพาเงินอุดหนุนจากรัฐบาล โดยปรับปรุงหลักเกณฑ์การจัดสรรภาษีมูลค่าเพิ่มตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ปรับปรุงอัตราการจัดเก็บภาษีที่รัฐจัดเก็บให้ การเพิ่มประเภทภาษีที่รัฐจัดเก็บเพิ่มให้ กำหนดมาตรการลดหย่อนรายได้ให้แก่อปท. และปรับปรุงหลักเกณฑ์การจัดสรรภาษีที่รัฐจัดเก็บและแบ่งให้ อปท.
- **ปรับปรุงหลักเกณฑ์การจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่อปท.** เพื่อให้ อปท. มีอิสระในการบริหารงบประมาณตามหน้าที่และอำนาจและการใช้จ่ายโอน กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนให้แก่อปท. กำหนดสัดส่วนระหว่างเงินอุดหนุนทั่วไปกับเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ และกำหนดแนวทางการจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่อปท.
- **กบทวนการจัดสรรรายได้ให้แก่อปท.** ให้สอดคล้องกับการใช้จ่ายตามหน้าที่และอำนาจและการภารกิจที่ได้รับจากการถ่ายโอนจากส่วนราชการ

2 การพัฒนาประสิทธิภาพทางการเงินการคลังของ อปท.

- **สนับสนุนและพัฒนาระบบการจัดหารายได้ของ อปท.** ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยพัฒนาระบบและสร้างกลไกการจัดหารายได้ โดยให้ อปท. มีรายได้ใหม่ ๆ จากภาษีและที่มิใช่ภาษี ค่าธรรมเนียมที่เกิดจากการให้บริการของ อปท. การสร้างความเข้าใจต่อประชาชนในการเสียภาษีและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ของ อปท.
- **พัฒนาประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินของ อปท.** โดยพัฒนาระบบและสร้างกลไกการวางแผน การจัดทำงบประมาณ การบัญชี การติดตามตรวจสอบ และพัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อสนับสนุนให้ อปท. มีการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ
- **เสริมสร้างวินัยทางการเงินการคลังของ อปท.** เพื่อให้ อปท. แสวงหารายได้และบริการทางการเงินการคลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล มีการจัดเก็บหรือจัดหารายได้จากประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีการใช้จ่ายในขอบเขตความสามารถในการหารายได้ของตนเอง โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนของการใช้จ่าย สามารถควบคุมสัดส่วนระหว่างงบประมาณและงบลงทุนให้อยู่ในอัตราที่เหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายทางการเงินการคลัง ไม่มีการก่อหนี้ผูกพันจนเป็นอุปสรรคต่อการบริหารและการพัฒนาท้องถิ่นในอนาคต และไม่นำวินัยของ อปท. มาใช้จ่ายโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

ที่มา: (ร่าง) แผนการกระจายอำนาจให้แก่อปท. (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2567 - 2571 และ (ร่าง) แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่อปท. (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2567 - 2571 (ฉบับเสนอ ก.ก.น. ในการประชุมครั้งที่ 2/2567 เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2567)

ขอขอบคุณ

นางสาวอรกัญญา เตชไพบูลย์ ผู้อำนวยการส่วนนโยบายการคลังท้องถิ่น
กองนโยบายการคลัง

จัดทำโดย

นายธนัฐ พวงนวม เศรษฐกรชำนาญการ
นายกานต์ แจ่มชัดใจ เศรษฐกรปฏิบัติการ
กองนโยบายเศรษฐกิจมหภาค
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง